

ОСНОВНІ ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ (НА МАТЕРІАЛІ ПІСЕНЬ ІТАЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ)

О.Е. Зіх, студентка групи ФІНБ-1-16-4.0д, IV курс, спеціальність «Філологія (італійська мова і література)».

Науковий керівник: Т.Г. Харченко, професор кафедри романської філології та порівняльно-типологічного мовознавства, доктор педагогічних наук.

У статті розглянуто особливості формування іншомовної соціокультурної компетентності в учнів основної школи з використанням італійських пісень, проаналізовано лінгвопсихологічні особливості учнів середнього шкільного віку, з'ясовано основні труднощі, які виникають при роботі з аудіоматеріалами та розроблено стратегію їх подолання, вивчені особливості етапів роботи з піснею.

Ключові слова: іншомовна комунікативна компетентність; іншомовна соціокультурна компетентність; вторинна мовна особистість; засоби навчання; автентичні пісні.

The article focuses on the features of the formation of foreign-language sociocultural competence of secondary school students while using Italian songs, the article analyzes the linguo-psychological characteristics of students of secondary school age. The main difficulties that arise while working with audio materials are clarified, a strategy for overcoming them is developed, the features of the stages of working with a song are studied.

Key words: foreign language communicative competence, socio-cultural competence in foreign language, secondary linguistic identity, means of education, authentic songs

Актуальність та доцільність дослідження. Формування іншомовної соціокультурної компетентності є одним із основоположних компонентів мети навчання іноземної мови. Відсутність посібників та методичних рекомендацій для вчителів саме у вивченні італійської мови свідчить про важливість їх розробки і зумовлює актуальність обраної теми.

Метою статті є теоретичне обґрунтування, розробка стратегії формування іншомовної соціокультурної компетентності учнів основної школи на матеріалі італійських пісень.

Реалізація поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- 1) дослідити лінгвопсихологічні особливості учнів основної школи в процесі становлення вторинної мовної особистості;
- 2) визначити основні труднощі у процесі формування іншомовної соціокультурної компетентності учнів основної школи та розробити стратегію їх подолання;

3) розглянути можливості використання автентичних пісень у процесі навчання італійської мови.

Аналіз останніх публікацій. Ідея необхідності заглиблення в культуру, систему світовідчуття та світорозуміння народу, мова якого вивчається, поряд з оволодінням певними мовними та мовленнєвими навичками та вміннями в навчанні іноземних мов є актуальною. Цю думку неодноразово висловлювали вітчизняні та західні вчені: Брагіна А. О., Бориско Н. Ф., Саланович Н.А., Томахин Г.Д., Верещагін Є.М., Костомаров В.Г., Писанко М. Л., Сафонова В.В., Ніколаєва С. Ю., Коряковцева Н.Ф., М. Вугам, М. Fleming та інші.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загальновизнаною є думка, що широке і постійне використання в навчальній роботі країнознавчих матеріалів, які мають освітній, виховний та розвиваючий потенціал, формує інтерес учнів до вивчення іноземної мови. Сьогодні основоположною метою навчання іноземної мови є формування іншомовної комунікативної компетентності. Важливими для розгляду є психолінгвістичні особливості учнів середнього шкільного віку. Середній шкільний вік (підлітковий вік) охоплює період від 11 – 12 до 14 – 15 років, що відповідає середньому шкільному вікові, тобто 5 – 9 класам сучасної школи. На цьому етапі у дитини виникає специфічний комплекс потреб, що виражається в прагненні знайти своє місце у групі ровесників, вийти за межі школи та приєднатися до життя і діяльності дорослих.

Для вчителя іноземної мови ці потреби мають стати основою для відбору вдалого лексичного матеріалу соціокультурного змісту. Оптимальні умови для розвитку особистості складаються тоді, коли набуття знань стає для підлітка суб'єктивно необхідним і важливим. Саме в цьому віці з'являються нові мотиви навчання, пов'язані з формуванням ідеалу, життєвої перспективи, професійних намірів і самосвідомості. Цей віковий період особливо плідний для розвитку абстрактного (словесно-логічного) мислення. Новим у розвитку мислення підлітка є зміна способів розв'язування пізнавальних завдань. У підлітка розвивається вміння оперувати гіпотезами у процесі розв'язування

мислительних завдань. Основну увагу представники інформаційного підходу звертають на формування в підлітків мета пізнання – здатності рефлексувати у сфері мислення, формувати стратегії і планувати. Такі когнітивні уміння допомагають їм аналізувати і свідомо змінювати процеси свого мислення.

Підлітковий вік є порою динамічного розвитку таких індивідуальних особливостей мислення, як творчість, самостійність, гнучкість. У підлітковому віці передусім активно починає розвиватися логічна пам'ять (використання логічних операцій у процесі запам'ятовування). Як реакція на часте її використання, уповільнюється розвиток механічної. Отже, у підлітковому віці розвиваються словесно-логічне мислення, монологічне, діалогічне і писемне мовлення, відбуваються становлення довільності пізнавальних процесів, вироблення індивідуального стилю інтелектуальної діяльності, виникають стійкі пізнавальні процеси. У перехідний вік існує лише одна психічна функція, якою підліток добре оволодів і в змозі довільно нею керувати – увага. Саме тому серед найефективніших завдань на уроках іноземної мови у 5-9х класах може бути написання діалогів, пов'язаних з іншомовними реаліями, розігрування різноманітних ситуацій за допомогою гаджетів та технологій, типових для культури країни, мова якої вивчається.

Цілком очевидним є що у процесі вивчення іноземної мови, виникає низка труднощів, яка вимагає стратегії вирішення. До суб'єктивних ми можемо віднести індивідуально-психологічні особливості учня, і в свою чергу до об'єктивних – труднощі які пов'язані із змістом та структурою аудіоматеріалу. Успішність подолання суб'єктивних труднощів буде залежати від уваги учня, яка в свою чергу буде залежати від емоцій. Наступним кроком зазначаються мовні труднощі. Мовні труднощі пов'язані із мовленнєвою функцією та комунікативною метою. Ми можемо характеризувати мовні труднощі за такими параметрами як: рівень розуміння поданої інформації у тексті (повне розуміння, розуміння основних ідей, цілеспрямований вибір інформації); вид, тема та обсяг аудіотексту; спосіб контролю. Граматичні труднощі з'являються через

відсутність аналогічних граматичних форм у рідній мові та омонімії граматичних сполук.

Наступною групою труднощів є лексичні – це той вид труднощів, який пов'язаний із перенесенням значення слів, фразеологізмами, паронімами, синонімами тощо. Для учня важко втримати у голові весь контекст озвученого аудіотексту, через що він втрачає концентрацію на змісті аудіоматеріалу. Фонетичні труднощі – це основні труднощі, що виникають при прослуховуванні аудіоматеріалів. Труднощі викликає діалогічне мовлення, адже учням необхідно диференціювати одного мовця від іншого, тобто застосовувати змістовно-аналітичні уміння. Якщо мовець говорить швидше, ніж звичайно, у слухача можуть виникнути труднощі щоб піймати цільові слова та отримати основне уявлення про завдання прослуховування [2, с. 123] .

Стратегія подолання труднощів у роботі з аудіоматеріалами включає в себе: відбір текстів змістовно наповнених фактами про країну, людей та звичаї, мова якої вивчається; включення до уроків тем, які задовольняють пізнавальні запити учнів, відповідають їх інтересам та мотивують до подальшого навчання; узгодження цих тем з календарно-тематичним плануванням; забезпечення морально-етичного розвитку учнів; використання типів текстів, які можуть бути зіставлені із реальним спілкуванням. Окрім того важливим для аудіотексту є простота викладу, обмежена сюжетна лінія та кількість персонажів.

Засобом навчання іноземної мови ми обрали автентичні пісні. Адже саме вони «допомагають набути фонові знання і засвоїти уявлення про звичаї та реалії країни, мова якої вивчається» [3, с. 226]. Аудіювання будується на принципі навчально-мовленнєвої ситуації. Зміст тексту виражає предмет аудіювання, а комунікаційне завдання у свою чергу виражає мету слухання.

Існує три етапи аудіювання: pre-listening, while-listening, post-listening. Pre-listening – підготовчий етап. Цей етап допомагає учням підготуватися до того, що вони почують. Підготовчий момент необхідний в складних ситуаціях

прослуховування, коли усний текст близький до написання з точки зору довжини, ступеня планування, інформативності, лексичного вибору і т. д. На цьому етапі учитель знайомить учнів зі змістом тексту, пояснює завдання які необхідно виконати. Надає додаткові пояснення. Акцентується увага на концентрації учнів для прослуховування аудіоматеріалів. Прикладами вправ можуть бути дискусія, передбачення, ігри, тощо [4, с. 82; 5, с. 77].

While-listening – етап, у якому увага учнів зорієнтована на процес виконання завдань. Зазвичай на цьому етапі пропонується такі види аудіювання як «Listening for gist» – тобто прослуховування суті тексту: виділяємо основне про що говориться, хто це говорить; «Listening for specific information» – прослуховування конкретної інформації, тобто вибірково; «Listening for the speaker's attitude or opinion» – прослуховування для розуміння думки автора; «Inferential listening» – учні роблять власні висновки про почуте. Типовими завданнями є заповнити пропуски, відмітити слова, встановити послідовність, передати інформацію тощо [6, с. 3; 5, с. 77].

Останнім етапом є Post-listening – це етап на якому вчитель повинен вивести учнів за межі прослуховування тексту і використовувати його як основу для подальшої мовної практики. Провокуючі питання, дискусія, вирішення проблем включені у типові завдання цього етапу [7, с.78; 5, с. 77].

Таким чином, ми можемо зазначити що усі етапи роботи з італійськими піснями дуже важливі. Учні розвивають своє критичне мислення, мовлення та утримують мотивацію до навчання. Аудіювання допомагає уникнути монотонності занять з іноземної мови та підтримує активну участь учнів у процесі уроку.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Таким чином ми дійшли висновку, що важливим у процесі формування вторинної мовної особистості є розвиток словесно-логічного мислення, монологічного, діалогічного і писемного мовлення, сприяння становленню довільності пізнавальних процесів. Допомагають у вирішенні цього завдання саме засоби навчання іноземної мови. На наш погляд автентичні італійські пісні розвивають

вміння та навички учнів до прослуховування та розуміння тексту італійською мовою, полегшують процес акультурації, сприяють самоконтролю власної вимови та розширяють кругозір учнів, піднімаючи важливі соціокультурні теми.

Вивчення етапів роботи з піснею допомагає подолати труднощі формування іншомовної соціокультурної компетентності учнів основної школи і розробити ефективну стратегію їх подолання. Виконання вправ та завдань на pre-listening, while-listening, post-listening етапах збільшує ефективність формування іншомовної соціокультурної компетентності та дає змогу розвивати критичне мислення учнів, мовлення та сприяти утриманню мотивації до навчання.

Перспективними є подальші практичні розробки навчально-методичних матеріалів щодо формування іншомовної соціокультурної компетентності учнів з використанням італійських пісень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. – К.: Освіта, 2002. – 24 с.
2. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
3. Шпак О.Т. Естетичне виховання учнів : підручник / О.Т. Шпак. – К., 1997.
4. Jones L., Kimborough V. Great Ideas : Teacher's Manual; listening and speaking activities for students of American English / L. Jones, V. Kimborough. – Cambridge: Cambridge University Press, 1987.
5. Kral T. Teachers Development. Making the Right Moves : Selected Articles from the English Teaching Forum 1989-1993 / T. Kral. – Washington DC: United States Information Agency, English Language Programs Division, 1994.
6. McCaughey K. Practical Tips for Increasing Listening Practice Time : article / K. McCaughey. – English Teaching Forum, 2015.
7. Rixon S. Developing listening skills: book / S. Rixon. – London and Basingstoke: Macmillan Publishers Ltd, 1986.